

EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Suomen talouden rakennemuutos ja vuosien 1957 ja 1967 devalvaatiot

Ekonomisti Pentti Forsman
Rahamuseo 27.10.2009

Esityksen rakenne

- ◆ Suomalaisten elinolot 1950-luvun alussa
- ◆ Tie vaurastumiseen, vientivetoinen kasvupolitiikka
  - Onko maallamme malttia vaurastua? Kysyi Urho Kekkonen
- ◆ Vuosien 1957 ja 1967 devalvaatiot osaa laajempaa rakenne- ja kauppapolitiikkaa
- ◆ Devalvaatioiden hyödyt ja haitat

Miten nykyinen hyvinvointi on saavutettu

- ◆ Suomi on EU:n jäsen ja kauppaa käydään vapaasti
- ◆ Tulotaso on korkea
  - Palkat korkeampia kuin Ruotsissa
- ◆ Matkustaa saa vapaasti, ja sitä suomalaiset tekevätkin
- ◆ Miten tämä on saavutettu? Hyvällä onnella, tuskin?
- ◆ **Tausta: määrätietoinen kansakunnan rakentaminen sodan jälkeen; kasvu, kasvu ja kasvu**
  - Toki joskus on lähdetty väärään suuntaan ja ajoittain harhailtu pitkäänkin, mutta keskimäärin valinnat ovat vieneet oikeaan suuntaan

1950-luvun alku; toivon ja joskus myös epätoivon aikaa

- ◆ Sotakorvaukset saatiin maksettua kesällä 1952
- ◆ Suomen vientituloista 90 % saatiin metsästä
  - Tästä raakapuuta, kuten egyptin parrua, oli tuntuva osa
- ◆ Metsä pelasti (taas kerran) Suomen

- ◆ MUTTA; Suomi oli matalan tulotason maatalousyhteiskunta ja myös koulutus oli paljon jäljessä läntistä Eurooppaa
- ◆ Suurin osa kansasta halusi integroitua länteen

Metsätyöt olivat 1950-luvulla satojen tuhansien merkittävä rahatulon lähde

- ◆ 1920- ja 1950-luvun rajut hakkuut vähensivät metsävaroja
- ◆ Uusi tekniikka mahdollisti hakkuut lähes koko Suomessa (nollaraja siirtyi)
- ◆ Palkat olivat tosi matalat

Elinolot 1950-luvulla

- ◆ Korttiaika päättyi vähin erin 1950-luvun alussa
- ◆ Kaupungeissa asuntopula alkoi hellittää, myös maaseudulla rakennettiin
- ◆ Sodanjälkeinen työvoimapula alkoi muuttua liikatarjonnaksi
- ◆ Maaseudulla töitä riitti satunnaisesti ja vain harvoille, pienillä palkoilla
- ◆ → Valtava vajaatyöllistettyjen joukko pientiloilla ja mökeissä
- ◆ Nälkä oli vielä sodan jälkeen usein vieraana
- ◆ Kouluruokailu alkoi 1949, se helpotti hiukan

Koko kansan tavoite – elintason kohottaminen ja köyhyiden vähentäminen

- ◆ Sota oli yhdistänyt eri kansanryhmät
- ◆ Hintoja ja palkkoja säädellyt sota-ajan valtalaki kumottiin 1956
  - Tämäkin toimi oli yksi 1957 devalvaation taustatekijöistä
- ◆ Tuonnin tiukka säännöstely oli kasvun esteenä, kuten sotataloudesta perua oleva bilateraaliakauppakin
- ◆ Markan arvo sidottiin dollariin vuonna 1951 rahaolojen vakiinnuttamiseksi
  - Bretton Woods-järjestelmään Suomi liittyi jo 1948
- ◆ Kiinteästä valuuttakurssista piti tulla hintoja ja palkkoja sitova ankkuri

Suomen reaali-palkkojen nousu ylitti tuottavuuden kasvun useina vuosina

1957 devalvaation jälkeen reaali-palkka laski

Reaali-palkka vuosina 1953–1970

Lähde: Tilastokeskus.

Välineet elintason nostamiseksi

- ◆ Suomi tarvitsi rajua rakennemuutosta
- ◆ Maataloudesta vapautuvalle työvoimalle työtä teollisuudesta
- ◆ Metsäteollisuuden jalostusastetta nostettava ja määrää lisättävä
  - Paperikoneita lisää
  - Metsän kasvatukseen lisää vauhtia, 1950-luvulla metsä kasvoi 40 milj. m³, nyt 100 milj. m³
- ◆ Teollisuustuotannon monipuolistaminen
  - Valtion yhtiöt Neste, Kemira ja Valmet
- ◆ Insinöörien koulutusta alettiin lisäämään

Vuoden 1957 devalvaatio; tausta

- ◆ Bretton Woodsin sääntöjen mukaan devalvaatio sallittiin vain rakenteellisen maksutaseen vajeen vuoksi
- ◆ 1. Teollisuuden palkkakustannusten tuottavuutta suurempi nousu heikensi vientiä ja lisäsi alijäämää
- ◆ 2. Haluttiin päästä eroon tuontisäännöstelystä
  - Käytetty Volkswagen oli kalliimpi kuin uusi vuonna 1956
    - Merimiehet vaurastuivat
- ◆ 3. Haluttiin pitää huolta vientiteollisuuden mahdollisuuksista Manner-Euroopan (EEC) integraation syventyessä
- ◆ → Markkaa devalvoitiin 15.9.1957 28.1 %. Ulkomaan valuutat kallistuivat 39 %

Vuoden 1957 devalvaatio; seuraukset

- ◆ Vientiteollisuuden saamaa hyötyä leikattiin vientimaksuilla
  - Niillä rahoitettiin investointeja
- ◆ → Siirryttiin multitaleraalikauppaan ja markasta vaihdettava valuutta
  - Autoja sai ostaa vapaasti, mutta rahoituksen saanti oli tiukassa
  - Ns. itäautoja sai ostaa osamaksulla
    - Ne eivät rasittaneet vaihtotasetta, kuten länsiautot
- ◆ Suomi EFTAn ulkojäseneksi 1961
  - Tuskin olisi onnistunut ilman devalvaatiota
  - Ulkopoliittisesti vaikea temppu
- ◆ Portti avoimeen markkinatalouteen avattiin

Vuoden 1967 devalvaatio; tausta

- ◆ Vuoden 1962 rahalaki → hallitus päättää devalvaatiosta
  - → markan arvosta leikattiin 2 nollaa
- ◆ Teollisuuden palkkakustannusten nousu söi pian edellisellä devalvaatiolla aikaansaadun kustannusedun
- ◆ EFTA-sopimuksen jäljiltä tuontia piti vapauttaa lisää ja edistää integroitumista länteen
- ◆ Suurella devalvaatiolla haluttiin luoda vientimahdollisuuksia uusille tuotteille
  - Metalliteollisuus ja paperituotteet
- ◆ Markka devalvoitiin eli sen kulta-arvoa alennettiin 23.8%.
Valuutat kallistuivat 31.2 %
  - Markan uusi arvo kullassa oli 0.21159 grammaa

Miten rakennemuutos onnistui?

- ◆ Karjakoista pulaa → metsätuloilla hankittiin lypsykoneet
- ◆ Rengit hakeutuivat muualle → myytiin lisää puuta ja ostettiin traktori
  - Traktorilla ajettiin puuta metsästä
- ◆ Moottorisaha hävitti hakkuumiesten työpaikat
- ◆ MUTTA kaikille ei riittänyt töitä lähiseudulla → pako maalta
  - Muuttoliike Ruotsiin kiihtyi vuoden 1967 devalvaation jälkeen, koska palkkaerot kasvoivat
  - Kaupungeista loppuivat asunnot → vuokrat nousivat, joten niitä jouduttiin uudestaan säätelemään
    - Maalla palkka oli mitätön, mutta Helsingissä nuorten naisten palkoista saattoi yli 50 % mennä vuokraan

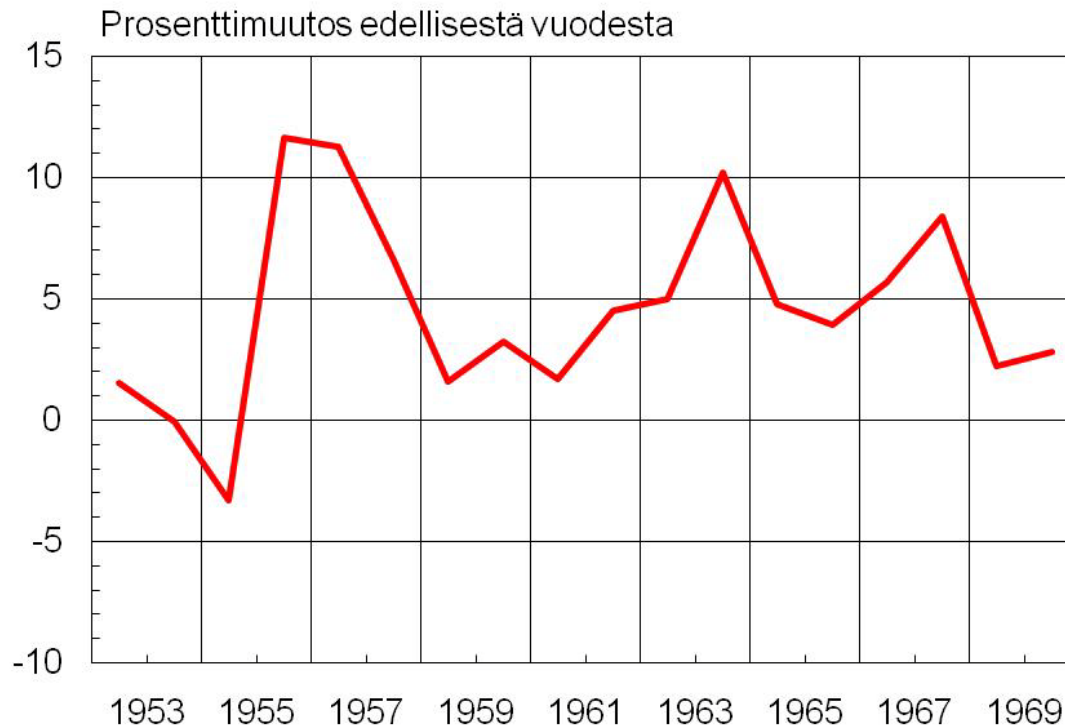
Devalvaatiosykli

- ◆ Vuosien 1957 ja 1967 devalvaatioita syytettiin liian suuriksi
- ◆ → sillä, aina ”7:ään päättyvänä vuonna devalvoidaan”
- ◆ 10 vuoden devalvaatiosykli (Sixten Korkman)
- ◆ Palkoilla oli taipumus ottaa kiinni menetetyt ansiot ja nousta liikaa uutta devalvaatiota odoteltaessa

Suomen inflaatio 1953 – 1970

Elinkustannusindeksin %-muutos

Inflaatio vuosina 1953–1970

Lähde: Tilastokeskus.

Rajun rakenne- ja kasvupolitiikan sivuvaikutuksia

- ◆ Talouspolitiikka keskittyi viennin kasvattamisen ympärille
- ◆ → Korporaatioiden Suomi
  - jossa ay-liike, maataloustuottajat, työnantajat ja kauppa sopivat valtiovallan kanssa keskenään
- ◆ Kilpailua rajoitettiin tai ainakaan sitä ei suosittu
  - Anttilan tulo Helsingin keskustaan 1970-luvun alussa halpoine tavaroineen herätti syvää pahennusta
- ◆ → Palkansaajien ostovoima kasvoi hitaammin kuin mitä vientiteollisuuden menestys olisi mahdollistanut
- ◆ Rahoitusmarkkinoilta säätely purettiin lähes viimeisimpänä Euroopasta 1980-luvulla

Epilogi, Suomi 1970-luvun alkupuolella

- ◆ ”Ruotsi lyötiin”
  - 1970-luvun alussa maahan alkoi saapua paluumuuttajia Ruotsista
  - Työvoimapula 1972 – 1974
- ◆ Autot yleistyivät
  - Työntekijät pystyivät kilpailuttamaan työnantajia
  - → lopullinen niitti maaseudun matalan palkan työpaikoille
- ◆ Rajun rakennepolitiikan hinta inhimillisinä kustannuksina oli myös kova
  - → SMP:n nousu

Olisiko kireä rahapolitiikka ilman devalvaatiota ollut mahdollista?

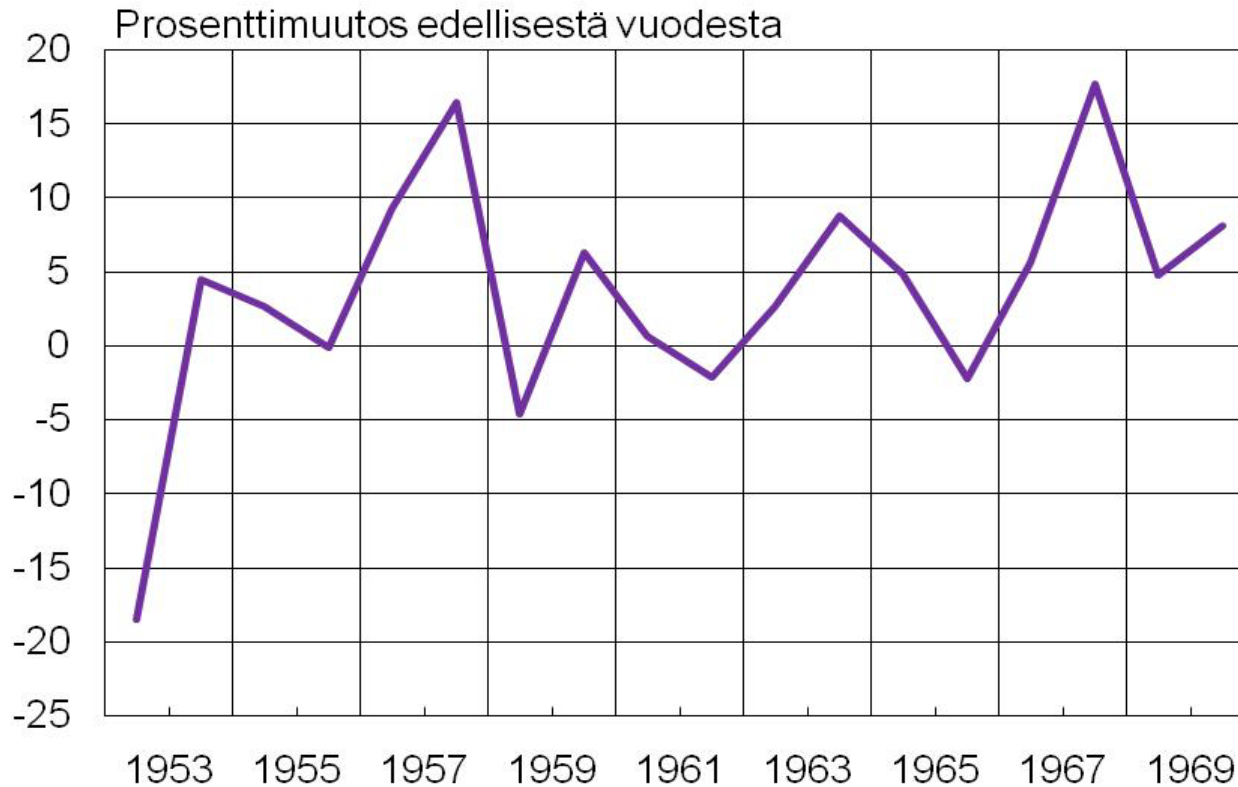
- ◆ Tuskin, sillä lähes kaikki instituutiot olivat rakentuneet vientiteollisuuden ja nopean kasvun tukemiseksi
- ◆ Pakkosäästämisellä tuettiin investointeja
  - Asuntosäästäjät ostivat asunnon, josta ”inflaatio maksoi osan”
- ◆ Yritysverotus suosi investointeja ja riskinottoa
  - Jos palkat nousivat liikaa tai vientihinnat laskivat, niin ”devalvaatio korjasi”
- ◆ Paperiteollisuudessa tuottavuus kasvoi nopeasti ja siten myös sen palkanmaksukyky
- ◆ → Palkkavaatimukset kasvoivat myös muilla aloilla
- ◆ Tuohon aikaan myös taloustiede antoi tukensa pääoman kasvattamiseksi
  - Nykyisin myös pääomalta vaaditaan tuottavuutta

Lopuksi

- ◆ Suuret devalvaatiot herättävät edelleen tunteita
- ◆ Myös taloustutkimus on ollut aiheesta kiinnostunut
  - EU-jäsenyys tosin hiljensi keskustelua, mutta nykyisen kriisin aikana on vaadittu ”sisäistä devalvaatiota”. Onhan yli 10 vuotta kulunut edellisestä suuresta devalvaatiosta 1990-luvun alussa
- ◆ Devalvaatiokeskustelua on hallinnut raha- ja valuuttapoliittinen näkökulma
  - Hintavakaus
- ◆ On myös toinen reaalitalouteen liittyvä näkökulma, jota aikalaiset (Klaus Waris ja Mauno Koivisto) korostivat
- ◆ Olisiko ollut jokin toinen, hieman rauhallisempi tie vaurauteen? Kuka tietää?

Vientihintojen nousu 1953 – 1970

Vientihintaindeksi vuosina 1953–1970

Lähde: Tilastokeskus.